

**Любовта не
е насилие
Информационна
брошура за
домашно насилие
и насилие при
излизане на срещи
срещу лесбийки,
бисексуални
и транс жени**

Bleeding Love: Raising Awareness
on Domestic and Dating Violence Against
Lesbians and Transwomen in the European Union

Funded by the Daphne
Programme of the
European Union

Bleeding Love: Raising Awareness
on Domestic and Dating Violence Against
Lesbians and Transwomen in the European Union

Funded by the Daphne
Programme of the
European Union

Проектът е финансиран с подкрепата на Европейската комисия в рамките на програмата Daphne 2007-2013, Споразумение за безвъзмездна помощ JUST/2013/DAP/AG5330. Текстът отразява само убежденията на авторите и Комисията не може да бъде държана под отговорност за последствията при използване на съдържащата се тук информация.

Любовта не е насилие – Информационна брошура за домашно насилие и насилие при излизане на срещи срещу лесбийки, бисексуални и транс жени –2015.

Координатор на проекта: Джакомо Виджиани
Научен отговорник: Сузана Позоло

Български екип на проекта: Моника Писанкънева, Лора Новачкова

Графичен Дизайн: Флавия Пелегринели

Любовта не е насилие.

Информационна брошура за домашно
насилие и насилие при излизане
на срещи срещу лесбийки,
бисексуални и транс жени

Проектът Bleeding Love: Повишаване на осведомеността за домашно насилие и насилие при излизане на срещи срещу лесбийки и транс жени в Европейския съюз, съфинансиран от Европейската комисия в рамките на специалната програма „Daphne 2007-2013”, цели да противодейства срещу домашното насилие и насилието при излизане на срещи срещу лесбийки, бисексуални и транс жени (аббревиатура: ЛБТ жени). Проектът включва няколко страни членки на Европейския съюз (Италия, Белгия, България, Литва, Обединеното кралство, Португалия, Унгария и Хърватска) и изследва причините за насилието; характеристиките на насилника; начинът, по който насилието възниква и, с помощта на кампания за повишаване на осведомеността, има за цел да направи лесбийките, бисексуалните и транс жените по - чувствителни към темата, и да им помогне да разпознават и предотвратяват насилието. Повече информация за дейностите по проекта е достъпна на www.bleedinglove.eu

Тази публикация е част от дейностите, извършвани в рамките на проекта Bleeding Love. В тази брошура ще намерите информация за съществуващите правни средства, с които да отстоявате правата си и да защитавате себе си от домашно насилие и насилие при излизане на срещи, а също и преглед на българската и европейска законова рамка.

Предразсъдъците, стереотипите, хомофобията и трансфобията засягат пълното признаване на достойнството и свободата на много жени в ЕС. Въпреки че Европейският съюз е възприел някои ясни принципи по тези въпроси и въпреки факта, че Хартата за основни права на Европейския съюз от Ница, след включването ѝ в Лисабонския договор, задължава всички държави - членки, не всички държави са дали реално съдържание на тези права като например пре-

махване на правната дискриминация на основа сексуална ориентация и полова идентичност. Дори днес в някои институционални, социални и географски контексти тези нарушения на правата са особено трудни за изкореняване. Хомофобията и трансфобията съществуват както в публичния, така и в личния живот, на работното място, в училище, в семейството, сред приятелите и социалните групи, както и в рамките на държавните органи и политическия дискурс.

Настоящата публикация е една от дейностите на проекта Bleeding Love и цели да разпространи основна информация за това както означава да бъдеш жертва или потенциална жертва на домашно насилие или насилие при излизане на срещи. Човешките права, достойнство и равнопоставеност са най - важните ценности в Европа през 21ви век; затова всички жени следва да бъдат третирани равноправно, независимо от сексуалната им ориентация и половата им идентичност и да имат достъп до всички национални и Европейски законови средства, за да се защитават от насилие и тормоз.

Важно е да помним, че жертвите на насилие не са сами в тази битка. Те винаги могат да разчитат на подкрепата на други хора като адвокати, доброволци, публични и частни организации и дружества, които имат възможност да предоставят помощ при защитата на човешките права. Разбира се, много още може да се направи, но без взаимна подкрепа никога няма да предизвикаме истинска промяна. Правните защити са безполезни ако не се позоваваме на тях. Разбирането за това как работят правните мерки и как може да бъдат прилагани е само първата стъпка, но с течение на времето и с ангажирането на всички нас ще бъде възможно да променим обществото си.

Бъдете активни и никога не забравяйте, че законите гарантират еднакво отношение към всички граждани на всяка Европейска държава, без значение от индивидуалните различия, половата идентичност или сексуалната ориентация!

Università degli studi di Brescia (Italy)
www.unibs.it

Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford (Italy)
www.retelenford.it

Zagreb Pride (Croatia)
www.zagreb-pride.net

Bilitis Resource Center Foundation (Bulgaria)
www.bilitis.org

Lithuanian Gay League (Lithuania)
www.lgl.lt

ILGA Portugal (Portugal)
www.ilga-portugal.pt

Hátér Társaság a Melegekért (Hungary)
www.hatter.hu

Broken Rainbow LGBT Domestic Violence Service (UK)
www.brokenrainbow.org.uk

Cavaria (Belgium)
www.cavaria.be

Стига мълчание относно домашното насилие и насилието при излизане на срещи!

Домашният тормоз, също познат като интимно насилие или брачен тормоз, е агресивното и насилническо поведение в интимната връзка с вашия партньор или съпруг/съпруга, когато единият партньор се опитва да доминира над другия и да го контролира. Партньорите може да са сключили брак или не, хетеросексуални, бисексуални или хомосексуални, млади или стари, разделени или разведени, да живеят заедно или просто да излизат на срещи, без значение какъв е социалният им произход или какво е образованието им.

Ако погледнем в детайли, домашният тормоз, който може да включва и физическо насилие, е по-правилно да се нарича **домашно насилие**, докато осъществяването или дори само заплахата за насилническо поведение във взаимоотношенията на обикновено ухажване се нарича **насилие при излизане на срещи**. Много специфична форма на насилие, основано на белег джендър, се извършва срещу жени, които работят в секс индустрията. Някои изследвания показват, че повече от 50% от секс работниците са били жертви на сексуално насилие десет или повече пъти през живота си, но насилникът рядко е бил преследван.

Непълнолетните също могат да бъдат въввлечени в домашно насилие и да усетят неговите последствия, дори ако не са преки свидетели. Насилието и тормозът могат да приемат различни форми и да се проявяват постоянно или с прекъсвания, но целта винаги е същата: постигане и поддържане на контрол над жертвата и нейния живот.

Въпреки всичко, много жени не разпознават различните прояви на домашно насилие, защото не виждат себе си като потенциални жертви и защото разпознават като домашно насилие единствено физическото насилие, например това да бъдеш бит или ударен или нещо още по-лошо. Но всъщност домашното насилие често идва в други форми като психологическо, емоционално, икономическо, социално и дори сексуално насилие. Затова е подвеждащо да мислим домашното насилие за заплашващо единствено определени видове връзки. На последно място, но не по важност, въпреки че домашното насилие и насилието при излизане на срещи по-често са насочени към жени, не означава, че агресорът непременно трябва да е мъж.

Може да не е толкова лесно да разпознаеш домашното насилие от мига, в който започне. В някои случаи можеш ясно да разпознаеш насилническото поведение още в началото, но в други случаи то е едвам доловимо в началото и с течение на времето се влошава.

Системният тормоз често започва с отделни инциденти, при които партньорът насилник показва, че съжалява и се разкайва; обещава, че няма да го направи отново или казва, че е свързано с прекалено много стрес, алкохол или употребата на наркотик; понякога тя/той може дори да обвини партньорката за нещо, което тя е направила или не е направила. Ако сте жертва на насилие не извинявайте партньора си и не

пренебрегвайте проблема: повишаването на осведомеността за знаците на насилническата връзка е първата стъпка към нейният край.

Може да бъдеш жертва на домашно насилие, ако партньорът ти постоянно и без разрешение проверява телефона ти, имейла или социалните ти мрежи; ако той/тя проверява или краде заплатата ти; подценява теб и това, което правиш; пречи ти да се срещаш с приятелите и семейството си или да ходиш на работа; опитва се да те обезкуражава, унижава или се опитва да те кара да се чувстваш зле; проверява къде ходиш или какво носиш, когато излизаш; проявява екстремна ревност или собственическо поведение; винаги е в лошо или непредсказу-

емо настроение, когато сте заедно и обвинява теб за това; принуждава те да правиш секс или да са подлагаш на сексуални практики, които не желаеш; става гневен след приемане на алкохол или използване на наркотици; обвинява те за неговото/нейното насилническо поведение или казва, че го заслужаваш; опитва се да ти причини болка или да ти навреди, или дори заплашва да се самоубие ако не се съгласяваш с исканията му.

Въпреки че полът е основната разлика във възможностите, която служи за източник на насилие, други проявления на силата се пресичат с нея и по този начин изправят ЛБТ жените пред множествена маргинализация и ги правят уязвими към насилие. Партньорът-насилник обикновено се възползва от силата си, без значение от пола. Затова ЛБТ жени, които са секс работници, с увреждания, бедни, цветнокожи, с различно гражданство, имат деца или страдат от някаква друга маргинализация, са още по - уязвими във връзките си.

Ако си лесбийка, бисексуална или транс жена, също можеш да бъдеш жертва на специфични форми на домашно насилие като заплахи за разкриване на сексуалната ориентация или половата ти идентичност пред приятелите, семейството или колегите; или напротив, забраняване на разкриването ѝ. Твоята партньорка може също да се опита да те убеждава, че жените по дефиниция не могат да се считат за насилници, че заслужаваш насилие, защото не си „истинска“ лесбийка, бисексуална или транс жена. Може също да опита да те убеди да не докладваш на-

силието, като твърди, че това би навредило на ЛБТ общността и би показало, че еднополовите двойки не са „нормални“ или ценни.

Ако си жена, която работи като секс работник е възможно също да бъдеш жертва на неочаквано насилие или жертва на повтарящо се сексуално насилие, тормоз или злоупотреба, маргинализация, проблеми с лоши условия за живот, здраве и хуманно отношение.

Не подценявай проблема: някои изследвания показват, че домашното насилие засяга между 25% и 75% от еднополовите двойки; 45% от лесбийките и транс жените твърдят, че са били жертви на физическо насилие, извършено от партньорите им поне веднъж в живота им.

Според последните доклади на Агенцията за основните права на Европейския съюз, транс жените, особено секс работничките, претърпяват насилие от партньорите или клиентите си с честота два пъти по - висока от лесбийките и бисексуалните жени. В същото време, докладванията в полицията все още са рядко срещани, често заради скритата сексуална ориентация или полова идентичност на жертвите или заради липсата на доверие в полицията, или заради страха, че може да бъдат осъждани заради това, което са. По-специално, изчислено е, че по-малко от 4% от транс жените, които са били жертва на насилие са докладвали в полицията или са търсили помощ в център за подкрепа.

Не можеш сама да спреш насилието; той/тя ще продължи да омаловажава насилническото си поведение и да обещава, че се случва за последен път. Не вярвай в това, което той/тя ти казва и знай, че можеш да намериш помощ и подкрепа по много начини.

- Говори с някой, на когото имаш доверие като роднина или приятел
- Потърси център за борба с насилието във вашия район и поискай помощ
- Не крий белезите от насилие и говори с твоя личен лекар
- Потърси болнични центрове за сексуално насилие, тъй като те могат да документират доказателствата за физическо насилие
- Ако усещаш опасност, не се колебай да се обадиш в полицията
- Докладвай нападателя си и търси справедливост и правна защита от правителството

Ако си приятел/ка и знаеш за възможни актове на насилие

- Не я оставяй сама
- Намери й безопасно място, където да остане
- Не се свързвай лично с извършителя
- Помогни й да събере смелост да докладва в полицията
- Изслушвай я и не я обвинявай за нанесеното й насилие

**И никога не забравяй:
ЛЮБОВТА не боли!**

Ние всички сме европейски граждани!

Договорът от Маастрихт за Европейския съюз, подписан през 1992, въвежда и дефинира концепцията за европейско гражданство. Съгласно договора, Европейският съюз е организация от страни, които споделят ценностите за достойнство, свобода, демокрация, равенство, и уважение към човешките права, включително правата на малцинствата. В резултат на това фундаменталните права на всички хора, които живеят в Европейския съюз се считат за универсални, принадлежащи на всички индивиди, включително на тези, които се идентифицират като хомосексуални, бисексуални, транссексуални и трансджендър. Европейският съюз работи за защитата на тези права в рамките на 28те страни членки, както и в отношенията си със страни извън Европа.

Европейският съд е инстанцията, отговаряща за прилагането на правото на Европейския съюз и неговите решения са законово обвързващи всички за всички страни членки и техните правителства. Люксембургският съд, по името на града, в който е установен, припозна защитата на основните права като основополагащ принцип на правото на Европейския съюз и играе ключова роля в популяризирането на политиката за човешките права в самия Европейски съюз.

Отделно от Европейския съюз, Съветът на Европа, международна институция, основана на 05 май 1949 г., в която днес членуват 49 страни, играе важна роля и цели да насърчава демокрацията, човешките права и културната идентичност на Европа. Съветът на Европа има заслугата за насърчаването на създаването на Европейския съд по правата на човека в резултат на подписването на Европейската конвенция за правата на човека на 04 ноември 1950 г. в Рим.

Европейската конвенция за правата на човека и допълнителните ѝ протоколи разпознават:

- Правото на живот
- Зачитане на личния и семейния живот
- Свобода на изразяване
- Свобода на мисълта, съзнанието и религията
- Правото на свобода и сигурност
- Правото на защита от дискриминация
- Правото да не бъдеш обект на мъчения или нехуманно и унижително отношение

Европейският съд по правата на човека, със седалище в Страсбург, е разглеждал много дела за насилие срещу жени. Тези дела включват малтретиране по време на задържане; насилие от полицейски служители; изнасилвания и сексуален тормоз; риск от малтретиране при случаи на изгонване; обрязване на женските полови органи; престъпления на честта; трафик на хора; социално изключване; насилие, извършено от частни лица; домашно насилие. Страните-членки имат общо задължение да защитават всички хора от мъчения и нехуманно отношение. В частност, Съдът е потвърдил, че насилие срещу жени, извършено от държавни служители, трябва да се счита за престъпление с особена тежест и да бъде пропорционално наказано.

По-специално, Съдът счита домашното насилие за форма на дискриминация, основана на база пол. В допълнение, Съдът подчертава, че подобни злоупотреби не може да бъдат разглеждани от държавата-членка като „частни въпроси или семейни въпроси“, които не изискват публична намеса. Затова държавите са задължени да въведат мерки и развият политики и механизми, за да предотвратяват и защитават жертвите и потенциалните жертви от домашно насилие.

Наистина ли съдът работи?

Юриспруденцията на Европейския съд за правата на човека е важен инструмент за прилагането на правата, залегнали в Европейската конвенция за правата на човека. Ето някои от най-важните решения, свързани с насилие на база пол и полова идентичност от Европейския съд за правата на човека.

В М.С. срещу България (2003 г.), жалбоподателката е 14-годишно момиче, изнасилено от двама мъже. Българските власти не са повдигнали обвинение срещу извършителите, тъй като жертвата не е представила видими следи на насилие, които да бъдат сметнати за доказателство, че тя не е дала съгласие за участие в сексуален акт. Европейският съд за правата на човека по този случай признава нарушение на член 3 (забрана на изтезанията) и член 8 (право на зачитане на личния и семейния живот) и подчертава, че липсата на съгласие е основен елемент от пресъплението изнасилване, дори и жертвата да не се съпротивлява физически.

В Бевакуа и С. срещу България (2008 г.) Съдът твърди, че считането на домашното насилие за „частен спор“ е в нарушение със задължението на държавата да защити правото на зачитане на личния и семейния живот. Ищцата е жена, която след многобройни прояви на насилие от страна на съпруга си, събира куража да го напусне. Жената не успява да прекъсне всички връзки с него преди да се разведе и да получи попечителство върху сина си. В резултат на това насилието продължава. Въпреки това жалбите ѝ биват отхвърлени от местните власти на основание, че това е частен спор между нея и съпруга ѝ. Това решение е впоследствие отхвърлено от Европейския съд по правата на човека.

В Опуз срещу Турция (2009 г.) жалбоподателката е жена, жертва на постоянно насилие от страна на съпруга си. Съпругът насилва и убива майката на жалбоподателката. Твърденията за насилие са отхвърлени от Турските власти. Европейският съд постановява, че член 2 (право на живот), член 3 (забрана на изтезанията) и 14 (забрана на дискриминация) са нарушени, тъй като турските власти не са взели мерки за защита на жалбоподателката и майка ѝ. Съдът постановява, че такива актове на насилие трябва да се считат за насилие на основа пол.

В А. срещу Хърватия (2010 г.) жалбоподателката успява да избяга от мъжа си след години на насилие от негова страна и намира убежище в безопасно място заедно с дъщеря си. Подава искане за ограничителна заповед срещу съпруга си. Хърватският съд отхвърля искането на основание, че липсва непосредствена заплаха за живота на жалбоподателката и дъщеря ѝ. Въпреки това, Европейският съд по правата на човека открива нарушения на член 8 (защита на неприкосновеността на личния и семейния живот), тъй като Хърватска не е предприела всички необходими мерки, за да защити жената.

В Н. срещу Швеция (2010 г.) жалбоподателката е жена от Афганистан, която е омъжена там, но по-къс-

но се премества в Швеция, където започва извънбрачна връзка. Тя обжалва заповедта на шведските власти за депортирането ѝ обратно в Афганистан, както и отказът им да ѝ бъде предоставено убежище. Твърди, че прилагането на заповедта за депортиране е нарушение на член 3 (забрана на изтезанията) – ако се върне в Афганистан може да бъде вкарана в затвора или дори осъдена на смърт. Решението на Европейския съд постановява, че депортирането на жалбоподателката би представлявало нарушение на член 3, тъй като има голяма вероятност в страната ѝ да бъде подложена на нехуманно и унижително отношение.

В делото Язгул Йелмаз срещу Турция (2011 г.) жалбоподателката е 16-годишно момиче, което се оплакало от сексуално насилие от страна на полицията, докато е била задържана. Подложена е на гинекологичен преглед, за да се потвърди целостта на химена ѝ. След като е оправдано и пуснато на свобода, момичето получава пост-травматичен стрес и депресия. През това време не е започнато производство срещу извършителите на насилието. Съдът установява, че турските власти са нарушили член 3 (забрана на изтезанията) и посочва, че по онова време законът не е предоставял необходимите мерки за защита на задържаните жени, както и че са необходими допълнителни мерки за защита при гинекологични изследвания, особено при малолетни.

В Калуза срещу Унгария (2012 г.) жалбоподателката била принудена да продължи да дели апартамента с партньора си, въпреки че го е осъдила заради многобройните актове на насилие, на които той я подлагал. Ищцата подала молба за ограничителна заповед за партньора си, която била отхвърлена от унгарските власти. Европейският съд по правата на човека установява нарушение на член 8 (право на зачитане на личния и семейния живот), тъй като унгарските власти

не са предприели всички необходими мерки да ограничат насилника и да защитят жертвата от насилие.

В делото Б. С. срещу Испания (2012 г.) жалбоподателката е жена от Нигерия. По време на работата си като секс работничка е била многократно подлагана на вербално и физическо насилие от страна на полицаяте всеки път, когато е задържана за рутинна проверка. Жалбите ѝ са винаги отхвърляни. Съдът установява, че държавата не е извършила адекватно и ефективно разследване на твърденията за малтретиране в двата случая, когато ищцата е била спряна и разпитвана на улицата в нарушение на член 3 от Конвенцията (забрана на нехуманно и унижително третиране). Освен това счита, че испанският съд не е взел под внимание особената уязвимост на жертвата, като жена секс работничка от африкански произход, и в резултат на това не е успял да изпълни задължението си да вземе всички възможни мерки, за да установи дали е имало дискриминативно отношение, което да е изиграло роля в събитието, в нарушение на член 14 (забрана за дискриминация) заедно с член 3 (забрана на изтезанията) от Конвенцията.

В Е.М. срещу Румъния (2012 г.) жалбоподателката е жена, жертва на домашно насилие от страна на съпруга си. Тя твърди, че румънските власти не са разследвали адекватно жалбата ѝ за домашно насилие. Европейският съд по правата на човека постановява, че е нарушен член 3 (забрана на изтезанията).

Във Валюлиене срещу Литва (2013 г.) жена, жертва на домашно насилие, подава жалба за провал на литовските власти да разследват твърденията ѝ за домашно насилие от страна на съпруга ѝ и да потърсят наказателна отговорност от него. Европейският съд по правата на човека установява нарушение на член 3 (забрана на изтезанията), като отбелязва, че законът и взетите мерки не са защитили жертвата.

Международна защита на човешките права

В допълнение на Европейската конвенция за човешките права, Съветът на Европа подкрепя развитието и прилагането на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, по-добре позната като Истанбулската конвенция, подписана през 2011 г.

Целите на Конвенцията са:

- Да защитава жените от всички форми на насилие и да предотвратява, преследва и премахва насилието над жени и домашното насилие
- Да допринася за премахване на всички форми на дискриминация срещу жени и да насърчава действителна равнопоставеност между жените и мъжете, включително чрез овластяване на жените
- Да създаде цялостна рамка, политики и мерки за защита и помощ на всички жертви на насилието над жени и домашното насилие
- Да насърчава международното сътрудничество за премахване на насилието над жени и домашното насилие
- Да осигури подкрепа и помощ на организации и правоприлагащи органи за ефективно сътрудничество с цел да се възприеме интегриран подход за премахване на насилието над жени и домашното насилие

Член 3 определя насилието срещу жени като нарушение на човешките права и форма на дискриминация срещу жените, като включва всички прояви на дискриминация на основа

пол, които водят или има вероятност да доведат до физическа, сексуална, психологическа или икономическа вреда или страдание на жени, включително заплахи за такива действия,

принуда или произволно лишаване на свобода, независимо дали се случва в обществения или личния живот. Според Конвенцията домашното насилие включва всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, което се случва в семейството или домакинството, или между бивши или настоящи партньори, независимо дали извършителят живее или е живял заедно с жертвата. Страните членки са длъжни да предприемат необходимите законодателни и други мерки и да преследват следното: сексуалното насилие, психологическото насилие, физическото насилие, брака по принуда, гениталното осакатяване на жени, аборта и насилствената стерилизация, сексуалният тормоз, съучастието в тези действия. Също така държавите членки са длъжни да предприемат мерки за психологическа и логистична помощ на жените жертви на насилие, както и за децата, свидетели на такова.

Според **член 4** прилагането на разпоредбите от Конвенцията трябва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, джандър, раса цвят, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имуществено състояние, рождение, сексуална ориентация, възраст, здравословно състояние, увреждания, семейно положение, статут на имигрант или бежанец, или друг статут.

Кратък речник

Бисексуален – човек, емоционално и физически привлечен както към жени, така и към мъже.

Бифобия – омраза, страх или отвращение от бисексуалността или бисексуални хора.

Гей – разговорен термин за човек, който изпитва сексуално привличане изцяло (или основно) към хора от своя пол (хомосексуален).

Джандър (социален пол) – термин използван в социалните науки за означаване на социалните и културните конструкции на идеите за женственост и мъжественост, представите за това да бъдеш мъж или жена.

Жена към мъж (F2M, FTM, транссексуален мъж) – човек, който е роден жена, но е в процес на промяна на пола към мъж.

Злоупотреба – общ термин за физическо, вербално или ментално малтретиране.

Злоупотреба, икономическа – форма на насилие, при която единият партньор във връзката има контрол над достъпа на другия до икономически ресурси. Това намалява възможността на жертвата да се издържа и я прави зависим от другия партньор.

Злоупотреба, сексуална – принуждаване на лице да извърши нежелано от него сексуално действие, като използваната сила не е достатъчна да се определи за сексуално нападение.

Изнасилване – криминално нарушение; насилствен сексуален акт с човек, въпреки волята му

Изразяване на пола – как индивидът решава да изрази своя пол (облекло, държание, външен вид). Сбор от знаци, видими за другите, асоцииране с определена полова принадлежност (женска, мъжка или друга). Това може да включва как човекът се държи, облича, говори. Този термин служи да покаже

разликата между това каква е определена при раждането полова идентичност на човека и каква полова идентичност човек показва чрез външния си вид.

Изтезание – всеки акт, чрез който нарочно се нанася тежка болка, физическа или психологическа

Лесбийка – жена, която е привлечена емоционално и физически от други жени.

ЛГБТ (LGBT) – лесбийки, гей, бисексуални, трансджандър. Също и I(I) и Q(Q) понякога се добавят, за да се включат интерсекс и куиър хората (LGBTIQ).

Транссексуална жена (Мъж към жена, M2F) – човек, който е мъж по рождение, но живее като жена или е в процес на промяна на пола.

Праволинеен (на български често използвано като еквивалент на „нормален“, англ. straight) – разговорен термин за хетеросексуален човек.

Насилие, вербално – форма на насилствено поведение, включващо използването на езика. Включва и обидни думи в писмена форма.

Насилие, домашно – всяка форма на насилствено поведение между бивши или настоящи членове на семейството, или между партньори, които имат интимни отношения, брак, съвместно съжителство, излизат на срещи, или са приятели. Този вид насилие може да приеме много форми, може да бъде емоционално, физическо (включително физическа агресия или нападение, удряне, ритане, хапане, блъскане, връзване, шамаросване, хвърляне на предмети, побой и други), психическо (контролиране или доминиране, сплашване, преследване), финансово, но и сексуално (сексуална злоупотреба; сексуален тормоз).

Насилие на основа пол и полова идентичност – насилие, насочено срещу човек на основа неговия

пол. То отразява идеята, че насилието служи, за да се запазят структурни неравенства между половете и включва както изнасилване и сексуален тормоз, така и домашно насилие и трафик на хора. Обикновено е насочено срещу жени, тъй като те са подчинените в условията на патриархат.

Насилие, икономическо – вид насилие, извършвано от индивиди или от групи, възползващи се от хора в икономически неравностойно положение, като например използват парите на жертвата без нейното съгласие и по този начин създават дългове на жертвата, или изхарчват всички спестявания на жертвата, за да намалят възможностите ѝ.

Насилие между интимни партньори – често използван синоним за домашно насилие, обикновено се отнася за насилие, което се случва в двойката (брак, интимно съжителство, въпреки че не е необходимо партньорите да живеят заедно, за да се счита за домашно насилие).

Насилие при излизане на срещи – модел на насилствено поведение, който се проявява от единия или от двамата партньори в етап от връзката, свързан с излизане на срещи (dating).

Насилие, психологическо – форма на насилие, при която човекът проявява поведение към другия, което може да доведе до психологична травма, включително безпокойство, хронична депресия, или пост-травматичен стрес. Например, възпрепятстване на другия да осъществи контакт със семейството си или приятели.

Насилие, семейно – по-широк термин от домашно насилие, включващ насилие над деца, възрастни хора или друго насилствено поведение между членове на разширеното семейство.

Насилие, физическо – насилие, включващо физически контакт, целящ да предизвика чувство на страх, болка, нараняване или друга физическа вреда.

Операция за промяна на пола – медицинска процедура за промяна на половите характеристики.

Пансексуален – човек, който е емоционално и/или сексуално привлечен към хората, независимо от пола им или половата им идентичност.

Полова дисфория – дистрес, причинен от несъответствието между половата идентичност на човека и полът, с който е роден.

Полова идентичност – описва как човек психологически се определя като мъж или жена (или и двете, или нито едно от двете).

Полова роля – културните очаквания относно поведението, съответните характерни черти, начин на мислене и обличане, които са приети за приемливи за човек на база пола му по рождение или пола, към който видимо принадлежи.

Промяна на пола – периодът, през който индивидът преминава през промяна на половата роля, асоциирана с пола, с който е роден, към различна полова роля. Включва, но не задължително, феминизация или маскулинизация на тялото чрез хормони или медицински процедури.

Рейнбоу семейство (Rainbow Family) – събирателен термин за еднородни семейства или семейства на ЛГБТ родители, най-често с деца.

Разкриване, излизане на светло (обикновено: саморазкриване) – публично разкриване, че някой е гей, бисексуален или трансджендър.

Сексуално нападение – форма на сексуално насилие; всеки сексуален акт, при който човек е принуден или физически насилен да участва против волята си, или сексуално докосване на човек без неговото съгласие.

Сексуална ориентация – трайно сексуално привличане към определен пол (към противоположния пол: хетеросексуалност; към същия пол: хомосексуалност), или към два пола мъж-жена (бисексуалност).

Смущения в половата идентичност – диагноза включена в предишното Диагностично и статистическо ръководство IV (ДСР IV) и отнасяща се до случаи, в които половата идентичност не съответства на пола, с който е роден човек и която се характеризира със силна крос-джендър идентификация и продължителен дискомфорт от собствения пол или чувство, че половата роля на този пол е неподходяща. Клинично предизвиква дистрес или затруднения във всички сфери на живота (виж Полова дисфория).

СОИПИ, Сексуална ориентация и изразяване на половата идентичност – след декларацията от Йогакарта това съкращение замества ЛГБТ.

Тормоз – общ термин, който определя обидно или насилствено поведение. Използва се за поведение, целящо да раздразни или разстрои и обикновено е серийно. В антидискриминационния закон на ЕС се счита за дискриминация.

Тормоз, сексуален – тормоз или принуда от сексуален характер, нежелано или неуместно обещание за облага в замяна на сексуална услуга, нежелани сексуални предложения, молби за сексуални услуги, или друга форма на вербален или физически тормоз от сексуално естество. В антидискриминационния закон на ЕС е определено като дискриминация.

Транс – съкращение, което се използва за хора, чието самовъзприятие за социален пол, половая идентичност и/или изразяването на пола им се различава от пола, с който са се родили. Точното значение на този термин е различно при различните автори и покрива голям спектър от под-категории.

Трансджендър – общ термин, включващ всички, чиято половая идентичност се различава от рождения пол.

Транссексуален – човек, чиято половая роля съответства на половата му идентичност, но се разли-

чава от пола, с който е роден. Може да се изиска медицинска диагноза за половая дисфория, ако човекът изяви желание да бъде формално приет като принадлежаш към пола, с който се самоидентифицира. Остарял термин за трансджендър / транс човек.

Трансфобия – страх от транссексуалността и/или от трансджендър, транссексуални хора.

Хетеронормативен/Хетеронормативност – норма, която приема, че всички хора са хетеросексуални и/или че хетеросексуалността е единственият нормален начин на живот. Тази норма също приема, че има само два биологически пола и всеки един човек е роден като мъж или като жена.

Хетеросексуален – човек, който е емоционално и/или сексуално привлечен към хора от противоположния пол (традиционно: мъж към жена или жена към мъж).

Хомосексуален – човек, който е трайно емоционално и/или сексуално привлечен към хора от същия пол. Хомосексуални хора са тези, които изпитват дълбоко емоционално и сексуално привличане към индивиди от същия социален пол.

Хомофобия – страх от хомосексуалността и/или от хомосексуални хора. Всяка проява на дискриминация, изключване или насилие срещу индивиди хора, групи и практики, които се считат за хомосексуални.

България

Ресурсен център Билитис

Създадена като група за самоподкрепа на лесбийки и бисексуални жени през 2004 г., днес Билитис работи като застъпническа организация за премахване на всички форми на дискриминация и постигане на равнопоставеност на ЛГБТИ (лесбийки, гей мъже, бисексуални, трансджендър и интерсексуални) в България

За постигане на своята мисия Билитис:

- Работи за промени в законодателната рамка и политиките, които ще повишат равнопоставеността на ЛГБТИ хората, като си партнира и влиза в коалиции с други неправителствени организации, активисти, дарители, институции и граждани.
- На ниво общност работи за активиране и себе-овластяване на ЛГБТИ.
- На ниво гражданско общество работи за разпространение на ценностите на феминизма на многообразието и за преодоляване на хетеронормативните структури, включително джендър стереотипите.

Билитис е организация с лесбийско-феминистка идентичност, визия и ценности, което предопределя както вътрешната структура, така и стратегическите цели, и дейностите. Организацията се ръководи от жени и е отворена за стажанти/ки и доброволци, споделящи феминистките ценности. Подходът ни отчита взаимосвързаното влияние на сексуалната ориентация, джендър идентичност, проявление на пола, раса, социален статус, етническа и религиозна

принадлежност, увреждане и други върху социалното позициониране на индивида и начина, по който го третират другите. В нашето разбиране равнопоставеността на ЛГБТИ хората е пряко свързана с преодоляване на ограниченията на хетеронормативните, патриархално-сексистки структури в обществото, които задават джендър роли и стереотипи, затварят ни в бинарността на „мъжкото“ и „женското“, и по този начин възпитават хомофобия и трансфобия.

Билитис е една от съорганизаторите на София Прайд, най-голямото публично събитие в България за повишаване на видимостта и популяризиране на послания на ЛГБТИ хората към институциите. От 2005 г. до днес, тя организира ежегодния ЛГБТИ Арт Фест в София (традиционно поставян в Център за култура и дебат Червената къща), който през 2015 г. беше преименуван във Фестивал на ЛГБТИ общностите. Един от преките резултати от този фестивал беше създаването на неформалния ЛГБТ-XXX колектив, чиято цел е да формира активна гражданска позиция у предимно млади ЛГБТИ хора и да съпътства тяхното израстване като активисти за човешки права.

Партньори на Билитис са всички ЛГБТИ организации в страната: Младежка ЛГБТ асоциация „Действие“; фондация ГЛАС; ЛГБТ Пловдив, както и правозащитни организации, които активно работят в подкрепа на ЛГБТИ като Български хелзинкски комитет (БХК) и Български адвокати за правата на човека.

През 2014 г., Билитис съвместно с БХК популяризира сред умерените парламентарно представени политически партии и публичните институции, които имат отношение към правата на ЛГБТИ хората идеята за създаване на Пътна карта за равнопоставеност на ЛГБТИ в България. Пътната карта очертава всички дефицити в правната рамка и публичните политики, премахването на които ще подобри състоянието на ЛГБТИ хората у нас и ще допринесе за преодоляване на негативните обществени нагласи към тях.

Билитис провежда изследвания и публикува аналитични доклади за състоянието на ЛГБТИ правата в различни сфери, които впоследствие се използват за изготвяне на стратегии за застъпнически действия. През 2012 г., беше публикуван доклад от изследване на съдебната практика за смяна на гражданския пол на трансджендър хора в България, обхващащо периода от 2000г. до 2012 г. На тази основа, Билитис започна да предоставя консултации и правна помощ на трансджендър хора, които чувстват необходимостта да променят своя граждански пол.

През 2015 г., Билитис проведе качествено изследване на състоянието на ЛГБТИ правата в образователната система, с фокус върху училищ-

ните политики за защита на правата на ЛГБТИ ученици и учители. Проведени бяха и дълбочинни интервюта с ЛГБТИ ученици и учители. Аналитичният доклад ще бъде използван като основа за стратегия за изграждане на нови политики в тази сфера, в която прилагането на Закона за защита от дискриминация е неефективно.

Не на последно място, Билитис разполага и с библиотека с академична литература по въпроси, свързани с ЛГБТИ, която е достъпна по заявка за активисти и членове на ЛГБТ-XXX колектива.

Насилието, основано на пола и дискриминацията срещу ЛГБТ хора

ЛГБТ хората все още не са равнопоставени в редица сфери на обществения живот в България. Липсва признаването на хомофобски и трансфобски мотиви в Закона за престъпленията от омраза; няма ясна процедура за смяна на пола за трансджендър и интерсексуални хора; ЛГБТ семействата не са признати от закона. Свободата на събиране, сдружаване и изразяване на ЛГБТ хората, макар и гарантирани от закона, нерядко са атакувани и оспорвани.

България все още няма закон за **престъпления от омраза**, който отчита хомофобските и трансфобски подбуди като основание за тежки нарушения срещу личността. Липсата на адекватен закон за престъпленията от омраза прави докладването и преследването на такива престъпления много трудно и почти несъществуващо. Според изследване, проведено от Български хелзинкски комитет и обобщено в техния Годишен доклад за правата на човека в България за 2014г., повечето от престъпленията от омраза срещу ЛГБТ хора са записани от полицията като "хулигански прояви", което прави тяхното преследване много трудно.

През 2008г. 25-годишният Михаил Стоянов беше убит в обществения парк Борисова градина. Извършителите признаха пред полицията, че са "разчиствали" парка от гейове. Съдебното дело на това убийство завърши с присъди едва през месец юни 2015 г, седем години след извършване на престъплението. През 2013 г. Амнести интернешънъл организира петиция за промяна в българския Наказателен кодекс. В скорошен доклад от 2015 г. Амнести установя-

ва редица проблеми, свързани с прилагането на действащото в момента законодателство, което разглежда престъпленията от омраза основани на расистки и ксенофобски мотиви.

Във всеки годишен доклад за ситуацията на човешките права в България от 2010 г. насам Българският хелзинкски комитет критикува липсата на хомофобски и трансфобски мотиви в Наказателния кодекс. През 2014 г. проект на Наказателен кодекс, изработен с участието на експерти по правата на човека беше представен в Парламента за гласуване и в него сексуалната ориентация беше включена като престъпление. Въпреки това този законопроект не беше приет от предишното 42ро Народно събрание.

Езикът на омраза срещу ЛГБТ хора е често срещан не само в ежедневието, но също и в масовите медии, където е част от речите на политици и известни личности. Когато партиите започнаха кампаниите си за изборите за Европейски парламент през май 2014 г., лидерът на Атака (крайно дясна, националистическа партия) Волен Сиде-

ров стартира собствената си кампания от Москва. Той нападна Европейския съюз за налагане на "европедерастия" и еднополови бракове в България (където те са нелегални) и обеща, че ако партията му дойде на власт, България ще напусне НАТО и Европейския съюз, за да възобнови "изцяло отношенията си с Русия, която [Атака] смята за братска държава". Неговата партия получи 3% от вота с нито един избран кандидат.

Неправителствената организация Ресурсен център - Билитис и неправителствената организация за защита на човешките права Български хелзинкски комитет съвместно предложиха разработване на **национална стратегия за ЛГБТИ равнопоставеност**. Те се свързаха с основните политически партии (ГЕРБ, дясноцентристка; Българската социалистическа партия, социал-демократична; Реформаторски блок, дясноцентристка; и Движение за права и свободи, либерална), някои от които предложиха да повдигнат вътрешно въпроса (по-специално ГЕРБ). След изборите през октомври 2014 г. неправителствените организации представиха тяхното предложение пред правителството, Комисията за защита от дискриминация (КЗД) и Омбудсмана. До края на годината единствено КЗД показва интерес към темата.

Свободата на събиране се изразява най-вече в провеждането на политически протести от страна на ЛГБТ активисти, обикновено обвързани с конкретни събития като например отбелязването на Международния ден за борба с хомофобията и трансфобията, 17ти Май, както и в провеждането на ежегодния от 2008 г. насам София Прайд. Въпреки подобренията

сътрудничество със Столична община, организаторите на прайда ежегодно спорят за маршрута и се налага да отхвърлят предложения на Отдел „Сигурност“, които целят да ограничат територията, на която се провежда шествието.

Свободата на сдружаване беше подложена на изпитание през 2014 г. с отказът на Софийски градски съд да регистрира Фондация ГЛАС. В изявленията си съдията на Софийския градски съд заяви, че ситуацията няма да се подобри ако тази асоциация "представя, че ЛГБТ хората са жертви и обществото им е длъжно." Регистрантите трябваше да отговарят на някои съмнителни и абсурдни въпроси. Съдът реши, че въпреки, че всички формални критерии са изпълнени "няма нужда от нова асоциация", която да представява ЛГБТ хора. Активистите обжалваха, но Софийският апелативен съд потвърди предишното решение, макар и с различни мотиви. Накрая неправителствената организация подаде нова регистрация, която беше разгледана от друг съдия и приета без никакви усложнения.

През януари 2014 г. партия Атака предложи изменение на Наказателния кодекс, целящо да наказва манифестирането на "хомосексуална ориентация" в "събития, митинги, паради или чрез медиите и интернет". Изменението визираще глоби до 10,000 лева (5,100 евро) и от една до пет години затвор. Въпреки отхвърлянето на законопроекта, самото внасяне на подобен документ за обсъждане в парламента показва, че в българското общество съществуват радикални анти-ЛГБТ партии и групи, които целят да ограничат **свободата на изразяване** на ЛГБТ хората.

Насилието, основано на пола срещу ЛБТ жени

Домашното насилие и насилието при излизане на срещи срещу лесбийки, бисексуални и транс жени са все още слабо дискутирани теми в самите общности, а институциите, отговорни за разследване на сигнали или предоставяне на подкрепа на жертви на такава насилие имат много ограничен опит в работата с ЛБТ жени. Проведеното качествено изследване в рамките на проекта Bleeding Love е първото по рода си в България

Законът за защита от домашно насилие (ЗЗДН) е в сила от март 2005 година. Той дефинира домашното насилие като акт на физическо, сексуално, психологическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът да се упражнява такава насилие, принудителното ограничаване на личния живот, свобода и права, извършено от лице, което е роднина, съпруг или между хора, които живеят без брак и във фактическо съжителство. Жертвата на домашно насилие може да се обърне към съда за защита или да съобщи за акта на насилие в полицията и да поиска защита от полицията. Жертвата има достъп до специални рехабилитационни програми, а извършителят е задължен да посещава специални програми за коригиране на поведението. Държавата подsigурява достъп до специални програми за превенция на домашно насилие и субсидира кризисни центрове (обикновено управлявани от неправителствени организации - НПО), които осигуряват подслон и психологическа подкрепа на пострадалите.

Домашното насилие е разпознато от държавата като огромен проблем. Всяка година до 31ви март се определят параметрите на На-

ционална програма за превенция на домашно-то насилие и средствата за тази програма са част от държавния бюджет. Достъп до такова финансиране за управлението на програми за превенция и рехабилитация имат НПО, както и други юридически лица, които са доставчици на социални услуги (регистрирани по Закона за социално осигуряване).

Държавният орган, който взема решенията за поправителните мерки срещу домашното насилие е Районният съд (съдебната структура, която работи на локално ниво). Всяка жертва може да се обърне към Районния съд, към който е неговата постоянна адресна регистрация. Делото може да бъде започнато от всяка жертва, която е над 14 години или роднина, родител, настойник или директор на Областна служба за социално подпомагане, когато жертвата е малолетна или с увреждане, или задържана в наказателна институция / възпитателно училище. Докладът трябва да бъде подаден в съда не по-късно от месец след извършването на акта на насилие. Има специален регистър на случаите на домашно насилие, водени от Районния съд. Съдебната такса и правните такси,

свързани с делото, се покриват от извършителя, когато съдът постанови заповед. Ако съдът не постанови заповед таксите се покриват от лицето, което е подало иска. Решението на съда се взема на открито заседание, в което са представени всички доказателства, събрани от полицията или други държавни органи, които са били информирани за акта на насилие. Съдът постановява заповед за защита на жертвата, която се предоставя на извършителя и на жертвата и която включва допълнително списък с мерки, които да бъдат предприети, ако заповедта не е изпълнена. Полицията също бива осведомена за съдебната заповед за защита. В случаите, когато животът на жертвата е застрашен съдът взема решение в рамките на 24 часа от получаване на искането и информира полицията, за да бъде започнато незабавно прилагане на мерките за защита.

Формално законът не упоменава закрила на двойки от един и същи пол, както и на транс хората.

Единственото заведено дело за домашно насилие от жена, която живее в лесбийска двойка, на което се натъкнахме в изследването на съдебната практика за прилагане на ЗЗДН е било прекратено от съда на основание, че законът не третира подобни двойки. Адвокат Йорданка Бекирска от Български адвокати за правата на човека подава писмено становище по това дело към Върховния съд, разглеждането на което все още предстои.

Проведените от нас интервюта с представители на кризисни центрове, които предоставят услуги на жени-жертви на насилие показаха,

че макар и да има специалисти с изградена чувствителност по темата за насилие в еднополови двойки и насилие над транс жени, (особено над проституиращи такива), те нямат почти никакъв опит в консултирането на тези групи жени. Най-често търсенето на подкрепа от транс жени, пострадали от насилие се изразява в провеждане на телефонен разговор със специалист от кризисния център, като дори не се стига до определяне на среща за лична консултация. Според интервюираните това се дължи най-често на страха на пострадалите да разкрият своята самоличност.

Къде можете да получите помощ?

ПРАВНА ЗАЩИТА И ПОДКРЕПА:

Комисия за защита от дискриминация

<http://www.kzd-nondiscrimination.com/layout/02/8073030>

Фондация "Български адвокати за правата на човека" (БАПЧ)

Предоставят правна помощ и стратегическо водене на дела свързани с характерни, повтарящи се нарушения на правата на човека пред български и международни съдилища и разкриващи несъответствие на българските законодателство и съдебна практика с международните стандарти.

<http://www.blhr.org/>, 02/980 39 67 и 0885 787 209, hrlawyer@blhr.org

Български хелзинкски комитет

неправителствена организация за защита правата на човека

Изготвят ежегоден доклад относно правата на ЛГБТИ хората в България, както и мониторинг на институциите относно дискриминация на ЛГБТИ гражданите.

<http://www.bghelsinki.org/bg/>, r.stoyanov@bghelsinki.org (Радослав Стоянов)

ЛГБТИ НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ:

Фондация "Ресурсен център Билитис"

Билитис предоставя консултации и безплатна

правна помощ на трансджендър хора, които чувстват необходимостта да променят своя граждански пол.

<http://bilitis.org/>, bilitis@bilitis.org

Младежка ЛГБТ организация "Действие"

От ноември 2014 до април 2016 "Действие" работят по проекта

"Повишаване информираността за моите човешки права – гаранция за развитието на ЛГБТ политики в България", който включва провеждане на поредица от безплатни семинари за защита от дискриминация и предоставяне на безплатна правна помощ на жертви на дискриминация по признак сексуална ориентация и полова идентичност.

<http://www.deystvie.org/>

Фондация "ГЛАС"

През 2015 "ГЛАС" създадоха уебстраницата:
<http://wearetolerant.com/>,

където може да докладвате ако сте станали жертва на насилие с хомофобски или трансфобски мотиви.

<http://glasfoundation.bg/>

ПСИХОЛОГИЧНИ ЧАСТНИ КОНСУЛТАЦИИ:

Мая Михайлова (София):

клиничен и консултативен психолог

Консултиране на хора от ЛГБТ - общността относно проблеми със себевъзприемането, отношенията с партньора/партньорката, конфликтни отношения с родители или среда заради сексуална ориентация или полава идентичност.
<http://nasilie.eu/>, 0887/263 879

Иванина Анчева (Велико Търново, София): психолог, сексологично консултиране. ЛГБТ психолог, работи през призмата на афирмативната терапия при определяне, приемане и разкриване на сексуалната ориентация (преминаване през процеса на coming out), консултиране на сексуални проблеми и сексуално образование.
<http://sexologyconsult.weebly.com/>, 0888 634 991 и 0895 681 402

ГОРЕЩИ ЛИНИИ ЗА ПОСТРАДАЛИ:

Няма ЛГБТ-специализирани горещи линии, но може да се обърнете към съществуващите горещи линии за пострадали.

Гореща телефонна линия за жени, юноши и деца, преживели насилие – Фондация „Анимус“ – тел. 02 981 76 86

Български червен кръст – Телефони на доверието

София – (02) 81 64 892

Пловдив – (032) 61 51

Ямбол – (046) 662 904

В екипите на телефона на доверието работят специалист-консултанти в следните направления:

- Психосоциални консултации;
- Пристрастявания към лекарства, наркотици и алкохол;
- Превенция на самоубийствата, депресивни състояния и сексуални нарушения;
- Носители на ХИВ вируса и диагностицирани случаи на СПИН;
- Жертви на трафик на хора

Онлайн-карта на всички служби, организации и програми срещу домашното насилие може да намерите тук:

<http://animusassociation.org/za-fondaciata/partniori/sluzhbi-organizacii-programi/>

Partners:

Università degli studi di Brescia (Italy)
www.unibs.it

Avvocatura per i diritti LGBTI – Rete Lenford (Italy)
www.retelenford.it

Zagreb Pride (Croatia)
www.zagreb-pride.net

Bilitis Resource Center Foundation (Bulgaria)
www.bilitis.org

Lithuanian Gay League (Lithuania)
www.lgl.lt

ILGA Portugal (Portugal)
www.ilga-portugal.pt

Háttér Társaság a Melegekért (Hungary)
www.hatter.hu

Broken Rainbow LGBT Domestic Violence Service (UK)
www.brokenrainbow.org.uk

Cavaria (Belgium)
www.cavaria.be